

Evropska unija



Evropska agencija za rekonstrukciju

RADIONICA O KREDITNO- GARANTNIM FONDOVIMA

Vlada Crne Gore



Direkcija za razvoj malih i srednjih
preduzeća

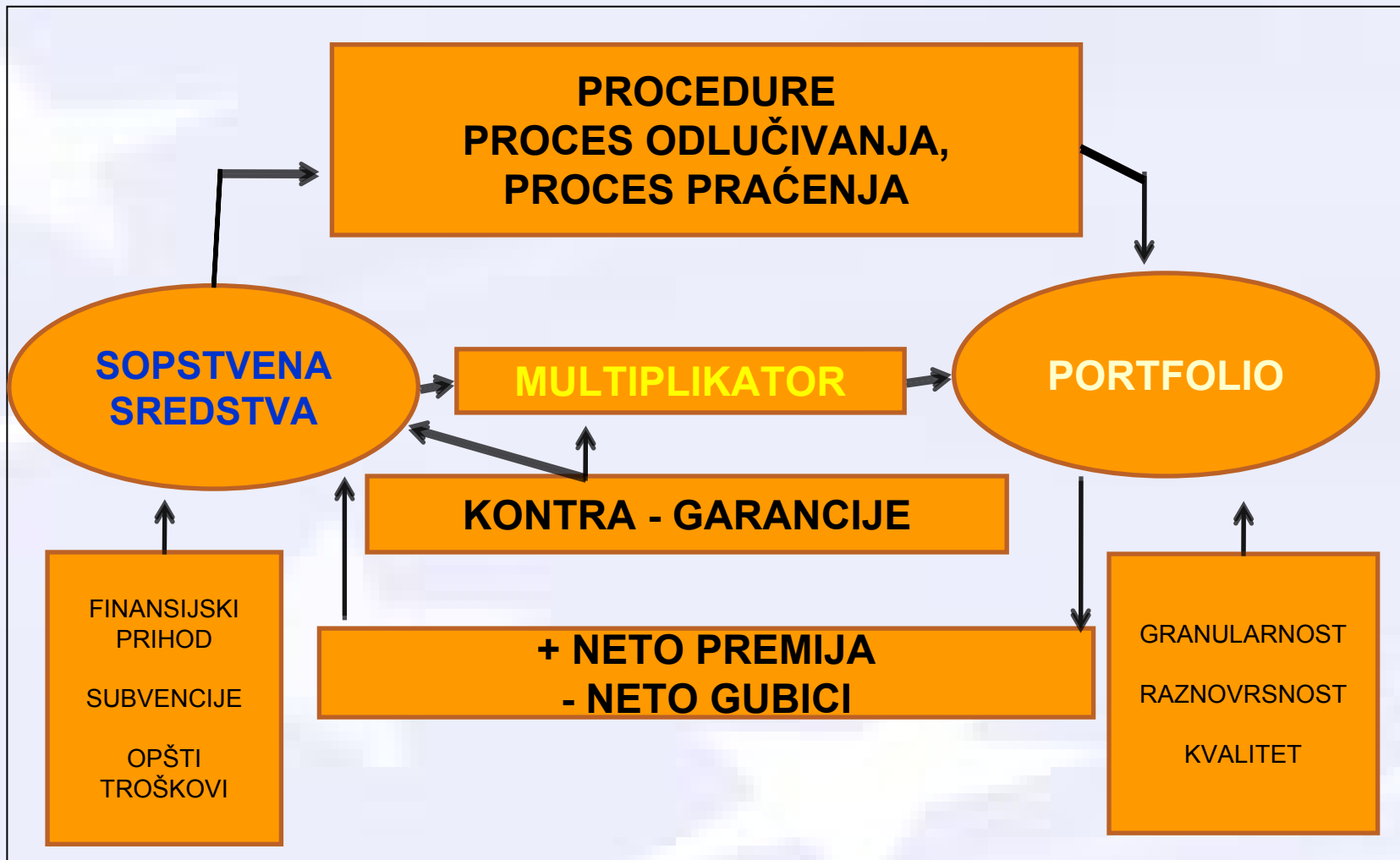
g. Andre Duet

nekadašnji Generalni sekretar Evropskog udruženja kreditno-garantnih fondova (Belgija)

Kreditne garancije: rizici i kontrola

*Savjetodavna podrška transformaciji Fonda za razvoj
Projekat finansira EU posredstvom Evropske agencije za rekonstrukciju*

“GARANTNA MAŠINA”



UPRAVLJANJE RIZIKOM

Individualni rizik

- Kreditni rizik
- Operativni rizik
- Rizik likvidnosti

ODRŽIVOST

- Jemac
(vlasnik, sponzor)
- Zajmodavac
(banka, lizing,)
- Zajmoprimac
(preduzetnik)

Kolektivni rizik

- Politički rizik

KREDIBILITET

- Javni sektor
- Bankarski sistem
- Pristup MiSP kreditima

OSIGURAVANJE ODRŽIVOSTI I KREDIBILITETA

- **ODRŽIVOST** = SPOSOBNOST ZAŠTITE I RAZVOJA SOPSTVENIH SREDSTAVA NA DUŽI ROK U DATOM OKRUŽENJU
 - “Socijalna orijentacija”, ali ne na teret poreskih obveznika
 - dovoljna kapitalizacija
 - zdrave procedure
 - zdravo upravljanje
- **KREDIBILITET** = UBACITI INSTRUMENT U FINANSIJSKU STRUKTURU ZEMLJE
 - međusobno poznavanje i poštena saradnja
 - proces učenja
 - eksterna kontrola: supervizija

IZBJEGAVANJE MORALNOG HAZARDA I RJEŠENJA

- **MORALNI HAZARD** vodi ka lošoj praksi / zloupotrebi sistema od strane:
 - Zajmoprimaca: gubitak finansijske discipline, efekat “bježanja” → *Oni ostaju odgovorni za puni povraćaj kredita; otplata njihovog duga ne oslobađa zajmoprimce njihove odgovornosti*
 - Zajmodavaca: nema ozbiljne procjene rizika, nema ozbiljnog praćenja → *oni snose dio konačnog gubitka; jemac ima ograničena prava za otkazivanje svoje obaveze (ako ne postoji profesionalno ponašanje)*
 - Jemaca: gubitak održivosti, korumpirani sistem... → *zdravo i profesionalno upravljanje / bez političkog miješanja*

KREDITNI RIZIK: GUBITAK USLIJED NEIZMIRIVANJA OBAVEZA OD STRANE ZAJMOPRIMACA ZA KOJE SE GARANTUJE

KOEFICIJENAT ADEKVATNOSTI KAPITALA KOD BAZELA II: 6% PRI
TZV. "STANDARDNOM PRISTUPU"

- **PROCEDURE** (*Odbor/Izvršna komisija*):
 - Definicija limita: *maksimalni iznos, rok, kvalifikovanost*
 - Portfolio: *multiplikator, diverzifikacija (sektor, region,..)*
 - Podjela rizika: *na dolje i na gore*
 - Premija: *komercijalna? Ili subvencionirana transakcija??*
- **POSLOVANJE** (*Upravljanje*):
 - Procjena zahtjeva: *dodata vrijednost za zajmodavca*
 - Praćenje portfolia (*individualno i sveobuhvatno*)
 - Loše upravljanje dugom i upravljanje povraćajima
 - Kontrola: *interni + eksterni revizor*

KREDITNI RIZIK: POLJOPRIVREDA KAO POSEBAN SLUČAJ

- Prvo pitanje: **poljoprivreda, ili ruralno poslovanje?**
(EU politika teži pomjeranju od poljoprivrednog ka ruralnom razvoju)
- **Dosta aktivnih KGF šema u EU zemljama:**
 - **AVHGA** Mađarska: www.avhga.hu
 - **Coldiretti** Italija: www.coldiretti.it
 - **SGFA** Italija: www.figweb.it
 - **Emès Ükio paskolu Garfondas** Litvanija: www.garfondas.lt
 - **Agrogarante** Portugal: www.spgm.pt
 - **RCGF** Rumunija www.fcgr.ro
 - Belgija (Ministarstvo), Letonija ...

KREDITNI RIZIK: POSEBNE ODLIKE KREDITA U POLJOPRIVREDI

- **POSEBNI RIZICI:** *vrijeme, suše, poplave, fluktuacije u cijenama*
- **PROBLEMI U UPRAVLJANJU:**
 - **potrebe za obrtnim kapitalom** (premošćavanje jaza “između sjemena i prinosa”) → **kratkoročni krediti**. Da li KGF treba da traži osiguranje protiv prirodnih nepogoda?
 - **modernizacija** (oprema za podizanje produktivnosti) → **investicioni krediti (rok 2 – 4 godine)**
 - **obnova zasada** (kontinuitet) → duži investicioni krediti
- **OSTALE AKTIVNOSTI:**
 - Diverzifikacija u poljoprivredi (ruralni turizam, valorizacija izlaznih proizvoda, itd...)
 - Ruralno poslovanje (zanatlije, trgovci): življe i naprednije seosko područje...
 - Ruralna infrastruktura po opštinama: je problem...

OPERATIVNI RIZIK = RIZIK OD GUBITKA ZBOG NEADEKVATNIH ILI NEUSPJEŠNIH INTERNIH PROCESA/LJUDI, ILI ZBOG SPOLJNIH DOGAĐAJA I PRAVNIH RIZIKA

- **ZAHTJEVI KAPITALA (Bazel 2):** 12% od prosjeka trogodišnjeg bruto profita (pri tzv. “maloprodajnom pristupu”)
- **UPRAVLJANJE:**
 - Priručnik sa procedurama,
 - Princip “četvoro očiju”,
 - Razdvajanje upravljačkih od administrativnih aktivnosti,
 - Interna revizija,
 - Obuka

RIZIK LIKVIDNOSTI = RIZIK OD NEDOSTATKA GOTOVINE (PRIVREMENO ILI TRAJNO)



- **VELIČINA JESTE BITNA:** manji KGF-ovi su manje izloženi individualnim šokovima
- **UPRAVLJANJE GOTOVINOM:**
 - Profitabilnost
 - Rezervacije, održane visoko-likvidnim sredstvima
 - Balansirano finansijsko upravljanje: likvidnost nasuprot visokom finansijskom povraćaju
 - Biti pažljiv kod “rizika kamatne stope”

POLITIČKI RIZIK = RIZIK DA KGF POSTANE ZABORAVLJEN U “LANCU FINANSIRANJA” MiSP

- **KGF SE SMATRA NEPOUZDANIM**
 - *Odsustvo kontrole, transparentnosti, nedovoljna kapitalizacija, ili premašeni prihvatljivi leveridž, previše raznovrsnosti, procedure koje se prečesto mijenjaju*
- **KGF NIJE “TRŽIŠNO RELEVANTAN”**
 - *Nije u skladu sa lokalnom bankarskom kulturom, bez vidljivosti, loš marketing, šeme neadekvatno tretiraju tržišne nedostatke / nesavršenosti*
- **KGF NIJE EFIKASAN**
 - *Visoki pristupni troškovi, loše pripremljeni proizvodi, fragmentisane mreže garancija*
- **KGF NIJE POLITIČKI PRIHVATLJIV**

KONTROLA = SIGURNOST

- **KONTROLA** = generalni okvir koji obezbjeđuje da se KGF-om adekvatno upravlja i da se prate predostrožna pravila vezana za njegovu solventnost, likvidnost...
- **EKSTERNA REVIZIJA** = obezbjeđuje mišljenje o kvalitetu finansijskih izvještaja koji su javno objavljeni (mišljenje bez “kvalifikacija”, mišljenje sa “kvalifikacijom”)
- **INTERNA REVIZIJA** = procjena da se interne procedure i politike poštuju na operativnom nivou

PREDOSTROŽNA KONTROLA

Uz KGF, kao nezavisno tijelo, sa autonomnim procesom odlučivanja, **kontrola je neophodni uslov** za stvaranje:

- **POVJERENJA SA VLASNICIMA**: akcionari moraju biti uvjereni da se šemom upravlja na odgovarajući način: dugoročna održivost, bez rasipanja kapitala
- **POVJERENJA SA ZAJMODAVCIMA**: banke su sigurne da će biti uredno i u potpunosti refundirane za dio gubitaka koje pokriva KGF (odatle i veći multiplikator)
- UK, Irska: nema kontrole, nema nezavisnih KGF-ova!!

PREDOSTROŽNA KONTROLA

• RAZLIČITI PRISTUPI KADA JE RIJEČ O PRAVNOM OKVIRU

- **Zakon o bankama:** Francuska, Njemačka, Češka, Portugal, itd.
- **Posebna regulativa:** Italija, Belgija, Španija, itd.

• RJEŠENJE USVOJENO U CRNOJ GORI

- **Zakon o bankama:** uvodi koncept i daje ovlašćenja Centralnoj banci
- **Regulativa Centralne banke:** postaviće ključne parametre o (i) minimalnom osnivačkom kapitalu, (ii) proceduri dobijanja dozvole, (iii) maksimalnom pokriću garancije, (iv) limitu izloženosti, (v) maksimalnom iznosu multiplikatora, itd...

Proces izrade je još u toku, ali iz onoga što znamo, parametri su u skladu sa preovlađujućom praksom

HVALA NA PAŽNJI

**SREĆNO I
DOBRODOŠLI U KGF PORODICU!!**

**NA
VAŠEM RASPOLAGANJU
U BUDUĆNOSTI**

g. Andre Duet